

De kostgangerboleet parasiteert op de gele aardappelbovist. Vrijwel alle boleten leven in symbiose met bomen en hun schimmeldraden vormen mycorrhiza's met boomwortels, maar die zijn bij de kostgangerboleet nooit gevonden. De vruchtlichamen van deze soort zijn uitsluitend te vinden bij de vruchtlichamen van de grof geschubde bovist, die enigszins op aardappels lijken. De geparasiteerde aardappelbovisten krijgen vreemde, afwijkende vormen en kunnen geen rijpe sporen meer vormen.

Soort van de maand in oktober

De kostgangerboleet

Mirjam Veerkamp coördineert het paddenstoelenmeetnet van de Nederlandse Mycologische Vereniging: "Destijds zijn alle gegevens van het vliegenzwamproject van de KNNV opgenomen in ons databestand; dat willen we straks ook doen met de waarnemingen van de kostgangerboleet. We hebben expres een gemakkelijk herkenbare soort gekozen. We zijn benieuwd naar de vindplaatsen van deze soort en we hebben ook drie extra vragen. Hoe groot is de plek waarop de kostgangerboleet voorkomt? Hoeveel vruchtlichamen van de gele aardappelbovist stonden daar? Wat is het maximum aantal kostgangerboleten op één gele aardappelbovist? We dagen iedereen uit om ook deze vragen te beantwoorden."

PORTRET VAN DE KOSTGANGERBOLEET

(*Pseudoboletus parasiticus*)

Herkenning

De kostgangerboleet is gemakkelijk herkenbaar doordat hij altijd op of rond de gele aardappelbovist (*Scleroderma citrinum*) staat. Het is een parasiet die niet kan overleven zonder die aardappelbovist. De basis van de steel zit altijd vast aan de onderzijde van de gele aardappelbovist. De parasiet is veel zeldzamer dan de gastheer.

Verspreiding

De kostgangerboleet volgt de gele aardappelbovist in loof- en gemengde bossen op vochtige tot droge, matig voedselarme bodem. De soort is waar te nemen van augustus tot oktober (soms nog tot in november), met name op de hogere zandgronden, in de duinen en Zuid-Limburg.

Trend

De kostgangerboleet is sinds de jaren zestig achteruit gegaan en staat nu op de Rode Lijst. De oorzaak is onbekend, de gastheer gaat niet achteruit.

FLUWELBOLEET

Mirjam Veerkamp benadrukt dat het al dan niet verschijnen van de vruchtlichamen sterk afhankelijk is van het weer: "We hopen dat de kostgangerboleet dit najaar vaker wordt gesignaleerd dan vorig jaar. Want in 2006 is deze soort bar weinig gevonden. September was toen erg droog en pas na half oktober ging het regenen."

De kostgangerboleet is een tamelijk kleine boleet; de hoed meet twintig tot vijftig millimeter. De steel is niet zo dik als gebruikelijk bij boleten, de steel heeft de cilindrische vorm van fluwelboleten. De hoed van de kostgangersboleet is droog fluwelig en vaak onregelmatig gebarsten. De hoed is aanvankelijk half bolvormig, later gewelfd, bleekgeel, okerbruin tot oranjebruin.

De kostgangersboleet heeft meer dan één wetenschappelijke naam gekregen. Tegenwoordig is de officiële naam: *Pseudoboletus parasiticus*. De fluwelboleten zijn ooit bij de andere boleten gevoegd, maar modern taxonomisch onderzoek heeft uitgewezen dat de fluwelboleten toch beter in een apart geslacht kunnen worden ondergebracht.

SPORENVORMING

De levenswijze van de kostgangerboleet roept een serie vragen op. Zit het mycelium van de boleet alleen in de bovist of ook daarbuiten? Kan de boleet wellicht toch ook zonder de bovist een zwamvlok vormen? Mirjam Veerkamp vertelt dat dit raadsel nog niet is opgelost: "We weten niet precies hoe dat parasiteren gaat. Het speelt zich af in het duister, we kunnen het mycelium van de kostgangerboleet niet met het blote oog zien... Er is geen bewijs gevonden voor mycorrhiza's op boomwortels. We vinden alleen de vruchtlichamen en dan uitsluitend bij de gele aardappelbovist. De kostganger-

TEL MEE

Tijdens het project 'Soort van de maand' worden twaalf soorten in de schijnwerpers gezet, die samen de variatie in de Nederlandse natuur zichtbaar maken.

De Vereniging voor Onderzoek Flora en Fauna (VOFF) probeert van dit twaalfstal zo veel mogelijk waarnemingen te verzamelen. In oktober zet de Nederlandse Mycologische Vereniging de kostgangerboleet in het zonnetje, de Stichting Tinea vraagt in november aandacht voor de platanenvouwmijnmot.

Alle waarnemingen kunnen worden gemeld via een speciale website (www.soortvandemaand.nl).

De kostgangerboleet is een van de soorten die in het meetnet paddenstoelen intensief wordt gevolgd. De Nederlandse Mycologische Vereniging is op zoek naar extra tellers voor dit meetnet (zie www.paddestoelenkartering.nl, reacties naar e-mail: veerkamp.berg@planet.nl).

boleet moet de energie voor de vorming van zijn vruchtlichamen en sporenvorming kennelijk van de aardappelbovist krijgen. Maar we weten niet of de boleet parasiteert op de zwamvlok van de bovist of alleen op diens vruchtlichamen. Het is niet duidelijk of het mycelium van de aardappelbovist er ook schade van ondervindt. We zien alleen dat de geparasiteerde paddenstoelen niet aan sporenvorming toekomen. De geparasiteerde aardappelbovisten zijn altijd misvormd en ze blijven van binnen wit. Ze worden niet zwart, zoals gebruikelijk bij een bovist die boordevol rijpe sporen zit."

De kostgangerboleet parasiteert op de gele aardappelbovist. FOTO: JOHN KAP